

Landschappelijk

Middelie, Noord-Holland

Nederland van de kaart Friesland mooiste provincie van Nederland

ChristenUnie blijkt het meest landschapsgezind

Commissaris van de Koningin in
Friesland John Jorritsma viert de overwinning.

De provincie Friesland blijkt met afstand de mooiste provincie van Nederland te zijn volgens de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC). De ChristenUnie is uitgeroepen tot de partij die zich het meeste inzet ten behoeve van het landschap. Dit bleek dinsdag 15 juni jongstleden tijdens de landelijke bijeenkomst in het kader van de VNC-campagne Nederland van de Kaart.

Voor deze campagne heeft de VNC met behulp van deskundigen op het gebied van landschap, cultuurhistorie, biodiversiteit, grondwater & bodemgesteldheid en natuur & bosbeheer het landschap beoordeeld. De conclusie was schokkend: de verschillende provincies scoorden niet een 7,3 die burgers volgens het Milieu- en Natuurplanbureau aan het landschap geven, maar gemiddeld een 3,3.

VERENIGING NEDERLANDS
CULTUURLANDSCHAP

De campagne 'Nederland van de kaart'

Er is iets grondig mis met ons landschap en zijn fundamentele waarden. Tientallen jaren van eenzijdig denken en handelen hebben afbreuk gedaan aan het landschappelijk erfgoed van ons en onze kinderen. Niet alleen in historische, maar ook in natuurlijke zin is ons erfgoed zwaar beschadigd, soms zelfs verdwenen. Ondanks het feit dat het kabinetsprogramma Nederland mooi verheven is tot speerpunt van regeringsbeleid, heeft dat in de praktijk niet geleid tot zelfs maar het begin van de gewenste landschappelijke verfraaiing en financiering.

Met de campagne *Nederland van de Kaart* schetst de VNC hoe ons landschap in de loop van de afgelopen tientallen jaren bijna onmerkbaar is verschaald en verloederd. Dat is deels in kleine stapjes gegaan – een wekje hier, een bossage daar – en deels in grote stappen, bij ruilverkavelingen of de aanleg van wegen en steden. Alles bij elkaar is er inmiddels een enorme aanslag gepleegd op het prachtige cultuurlandschap dat ons land eeuwenlang kenmerkte, waarbij ook alle streekeigenheid langzaam aan het vervagen is.

Uiteindelijk wil de VNC beleidsmakers, bestuurders en ook het brede publiek doordringen van de alarmerende staat waarin ons landschap zich nu bevindt, en van de urgentie dat er structureel geïnvesteerd moet worden in dat landschap. *Nederland van de Kaart* geeft vervolg aan het eerder door de VNC opgestelde *Deltaplan voor het landschap* (2005) met het bijbehorende boek *Nederland weer mooi* (2005), het *Uitvoeringscahier* (2008) en het door de Taskforce Financiering Landschap opgestelde advies *Landschap verdient beter* (2008).

De VNC geeft met *Nederland van de Kaart* antwoord op twee vragen: 'Waar ligt mooi Nederland?' en 'Waar moet Nederland weer mooi worden?' Antwoord op de eerste vraag is nodig om bestaande mooie gebieden mooi te houden. De tweede vraag leidt ons naar de landschappen die het allereerst waard zijn om weer opgeknapt en verfraaid te worden.

De criteria: wat is nou 'mooi'?

Over smaak valt niet te twisten. Discussies over wat nu precies een mooi of lelijk landschap is, worden vaak vertroebeld door persoonlijke smaak of voorkeur. Daarom heeft de VNC vier criteria opgesteld, op basis waarvan een heldere discussie kan worden gevoerd.

Niet heel Nederland is onder de loep genomen. Grote wateren, stedelijke en bebouwde gebieden en gebieden kleiner dan 100 hectare (aaneengesloten) zijn buiten beschouwing gelaten. Voor de gebieden die overgebleven zijn, geldt dat ze het predikaat mooi krijgen indien ze aan de volgende criteria voldoen:

1. Het gebied bestaat uit natuur

Onder 'natuur' wordt hier verstaan: alle natuurgebieden voor zover opgenomen in de EHS, zoals reservaten en natuurontwikkelingsgebieden. Daaronder vallen alle natuurreservaten, Natuurmonumenten, Provinciale Landschappen, landgoederen en natuur- en bosgebieden van gemeentes en andere overheden, zoals Defensie en de Domeinen.

Twee bossen; allebei in Zuid-Limburg, maar met een duidelijk verschil in kwaliteit.

n de Kaart'

ooi' landschap?

2. **Het gebied bestaat uit bos**

Alle bossen zijn meegenomen als zijnde mooi. Toch kan een bezoek aan verschillende bossen desondanks een droevig beeld geven van vele hectares die moeilijk als mooi te bestempelen zijn. De reden hiervoor is dat er eenvoudigweg geen gegevens voorhanden zijn om een kwaliteitsonderscheid in verschillende bostypen te maken.

3. **Het betreft cultuurhistorische landschappen waar ten minste 50% van de oorspronkelijke kavelpatronen en perceelsafbakening nog aanwezig is in vergelijking met historische kaarten uit 1850 en/of omstreeks 1900**

Bij de selectie van gebieden voor de overzichtskaart is de 'leesbaarheid' en herkenbaarheid van streekeigen kavelfafbakening en ontginningsgeschiedenis leidend geweest. Daarbij is onder andere gekeken naar de mate waarin landschappen hun karakter van vóór het ruilverkavelingstijdperk (grotendeels) hebben weten vast te houden. Besloten is alle cultuurlandschappen die nog 50% bezitten van de traditionele perceelsafbakening, zoals sloten, wallen en heggen, het predikaat mooi te geven. Bij deze maatvoering is volgens de makers van de Kaart nog sprake van een herkenbaar kavelpatroon aan de hand waarvan de ontginningsgeschiedenis valt af te lezen. Bovendien stellen zij vast dat in dit soort landschappen streekeigen bouw en traditionele afbakening van percelen (die een zekere mate van herhaling bezitten) voor een bepaalde herkenbaarheid zorgen. Bij het grote publiek kunnen deze landschappen ook rekenen op een hoge waardering.

foto: Aviodrome luchtfotografie

Hooge Heide, gemeente Horst: ontginninggebied met 5% groene dooradering.

Het gebied bestaat uit 'nieuw' cultuurlandschap van na 1900, maar kent een samenhangend netwerk van ten minste 5% groenblauwe dooradering

Het gaat hier om landschappen die zijn ontstaan door herinrichting, (zoals op Walcheren), ruilverkaveling (grote delen van Nederland), compensatie- en mitigatielandschappen (zoals bij diepteontgrondingen) en/of inpoldering (zoals de IJsselmeerpolders).

4. Om antwoord te geven op de wereldwijde achteruitgang in biodiversiteit en veranderende klimaatzones, lijken deskundigen in Nederland het erover eens dat 5% blauwe dooradering (sloten) en/of groene dooradering (houtwallen, heggen, akkerranden, et cetera) in een gesloten netwerk nodig zijn als minimale maat voor migratieroutes en voor het herbergen van gezonde populaties van (beschermde) wilde planten en dieren.

Een uitgebreide beschrijving van deze vier criteria kunt u vinden in het cahier, dat u kunt downloaden op www.nederlandvande kaart.nl.

Gletsjerdal, Sint Jansberg: op de luchtfoto uit 1935 zijn nog meer dan 100 perceeltjes aanwezig, met een grote verscheidenheid aan akkerbouwgewassen. Nu resteren slechts 11 percelen.

© Kadaster

De landelijke presentatie

Op 15 juni organiseerde de VNC een landelijke landschapsbijeenkomst in de Rode Hoed in Amsterdam, waar de resultaten openbaar gemaakt werden. Wie zou tot de mooiste van het land uitgeroepen worden?

Oud-Rijksadviseur voor het Cultureel Erfgoed, professor Fons Asselbergs, openbaarde in zijn lezing wie nou de sluipmoordenaars van het landschap zijn.

In het ochtendprogramma, geleid door dagvoorzitter Jan Tromp, werd door diverse deskundigen een onderbouwing gegeven van wat nu eigenlijk mooi is. Na de lunch werd de zaal toegesproken door Alexander Rinnooy Kan en Elco Brinkman via videoboodschappen. Ze benadrukten dat crisissen komen en gaan, maar dat landschap permanente aandacht en zorg verdient en dat het dringend extra onderhoud nodig heeft. De heer Rinnooy Kan gaf bovendien aan dat investeren in landschap een winstgevende investering is.

Alexander Rinnooy Kan benadrukte nogmaals in zijn videoboodschap hoe winstgevend investeren in landschap kan zijn.

Vervolgens spraken ook woordvoerders van diverse politieke partijen de zaal toe. Janneke Snijder-Hazelhoff (VVD), Ronald Plasterk (PvdA), Harry van Bommel (SP), Liesbeth van Tongeren (GroenLinks), Arie Slob (ChristenUnie) en Alexander Pechtold (D'66) kregen de kans uit te leggen wat hun partij de afgelopen kabinetsperiode voor het landschap betekend heeft en hoe ze zich in de toekomst voor landschap zullen inzetten.

Vervolgens maakte Mieke van de Weij bekend dat de ChristenUnie zich de 'landschapsvriendelijkste' partij mag noemen. Deze partij bleek van alle landelijke politieke partijen het beste beleid te voeren ten aanzien van landschap, nog voor GroenLinks en D'66. Ernst Cramer, Tweede Kamerlid ChristenUnie, kreeg uit handen van Machteld Versnel-Schmitz (voorzitter van de VNC) de prijs uitgereikt.

Ernst Cramer nam namens de Christenunie de oorkonde voor 'Landschapsvriendelijkste partij' in ontvangst.

De dag werd vervolgd met een heuse 'landschapquiz', waarbij mensen in de zaal werden getest op hun landschapskennis. Maarten van Rossem entertainde daarna het publiek met een lezing over 'de weg naar 10 miljoen Nederlanders', waarna het moment suprême aanbrak: wie zou de mooiste provincie van Nederland worden? De provincie Friesland bleek de overtuigende winnaar. Het

De spanning steeg: wie zou de mooiste van Nederland worden?

Maarten van Rossem gaf een scherpzinnige blik op 'de weg naar 10 miljoen Nederlanders'.

gemiddelde cijfer voor Nederland was een schokkende 3,3, maar Friesland scoorde een 7,2! Volgens VNC-directeur Dirkmaat komt dit doordat Friezen, in een relatief dunbevolkte provincie, nog gevoel van trots en eigenwaarde hebben en zich daardoor hevig verzetten als hun streekeigenheid en historie bedreigd worden.

De Commissaris van de Koningin in Friesland, John Jorritsma, kreeg de prijs overhandigd door de Friese VNC-ambassadeur Ate Oostra.

De campagne *Nederland van de Kaart* genereerde veel aandacht. Naast de vele lokale kranten en omroepen, besteedden ook het NRC, de Volkskrant en Trouw er artikelen aan.

De Commissaris van de Koningin in Friesland John Jorritsma zingt het Friese volkslied uit volle borst mee.

Als slot van de dag was er een debat met de gedeputeerden Onno Hoes (Noord-Brabant), Hans Konst (Friesland) en Bart Krol (Utrecht), geleid door Jan Tromp en Mieke van der Weij.

Het landelijke beeld

Nederland van de Kaart biedt een overzichtskaart van Nederland waarop de nog mooie gebieden in ons land staan aangegeven. Naast deze landelijke kaart zijn twaalf gedetailleerde provinciale kaarten opgesteld. Deze kaarten zijn vergeleken met de beleidskaarten van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), de Nationale Landschappen en Parken, en de Belvedere-gebieden. De VNC heeft ook een cahier samengesteld, met uitgebreide achtergrondinformatie bij deze campagne. Dit cahier is te bekijken en te downloaden op www.nederlandvandekaart.nl.

Deltaplan voor het landschap

Het cultuurlandschap staat volop in de belangstelling. Er ontstaan steeds meer landschapsfondsen en initiatieven om landschapselementen op te knappen. Wat dat betreft, is er een verschuiving opgetreden sinds de VNC in 2005 de trom begon te slaan met haar 'Nederland weer mooi'-campagne. Voor de bühne niet altijd zichtbaar, maar gelukkig krijgt de vereniging wel steeds vaker de credits voor deze omslag. Grootschalige investeringen zijn tot dusver nog uitgebleven, maar de VNC is op veel borden tegelijk aan het schaken om voorwaarden te scheppen voor meer landschappelijke verfraaiing en financieringsarrangementen.

Recent gebeurde dit in Brabant bij de presentatie 'Landschap in Brabant van lijdend naar leidend', waarin onderzoeksbureau Telos op verzoek van gedeputeerde staten gekeken heeft hoe het Deltaplan uitgerold kan worden in het Brabantse landschap. Aanleiding vormden landelijke discussies over het rapport van de Taskforce Financiering Landschap (onder leiding van Alexander Rinnooy Kan) over financiering van het landschap en de nieuwe provinciale structuurvisie. Gedeputeerde Staten Brabant heeft enthousiast gereageerd en in de provinciale omgevingscommissie aangegeven de uitkomsten te verwerken in haar structuurvisie en een zogenoemd 'landschapsoffensief' te starten. Daarvoor wordt momenteel onder meer een landschapsinvesteringsregel opgesteld die ervoor gaat zorgen dat aantastingen van de open ruimte fors mee gaan betalen aan investeringen in het Brabantse landschap.

Financieringsbehoefte voor een mooi landschap

Naar aanleiding van het rapport van de Taskforce van Rinnooy Kan presenteerde accountantsbureau KPMG 14 juni de resultaten van het onderzoek naar de exacte financieringsbehoefte en ambities van provincies als het gaat om verfraaiing van het landschap. De minister van VROM, mevrouw Huizinga, nam als eerste het rapport in ontvangst waarna Secretaris-Generaal van der Zande van het ministerie van LNV en gedeputeerde Meerhof van Noord-Holland namens het Inter Provinciaal Overleg (IPO) volgden. De uitgebreide studie bevestigt dat substantieel grote bedragen extra nodig zijn voor ons landschap: 418 miljoen euro per jaar. Begeleider van het onderzoek, de Groningse oud-gedeputeerde Jaap van Dijk gaf daarbij een stevige boodschap mee: 'Het is niet de bedoeling dat het enkel in dank aanvaard wordt, het maatschappelijk middenveld verwacht dat er snel iets mee gebeurt', aldus van Dijk. Het is nu zaak ervoor te zorgen dat de kansen die opwaarde-

ring van het landschap biedt voor onze economie en de leefomgeving op de (in)formateurstafel te krijgen. De minister gaf aan haarvoor haar uiterste best te doen.

Stand van zaken voorbeeldgebied Ooijpolder, Binnenveld en Amstelland

In de eerste landschappelijk van dit jaar meldden we u al dat in voorbeeldgebied Deltaplan Moerenburg Heukelom in december de eerste plantactie had plaatsgevonden; het begin van de verfraaiing van een gebied van vijfhonderd tot duizend hectare onder de rook van Tilburg met bijna vijftig kilometer landschapselementen en dertien kilometer recreatieve routes.

Het eerste jaar van voorbeeldgebied Ooijpolder stond in het teken van het verzilveren van de toegezegde financiering. Een tijdrovende en enigszins bureaucratische klus waar alle voorbeeldgebieden mee stoei(d)en. Er is een stevige stuurgroep actief die wordt geleid door mevrouw Pijl, oud-directeur van het Geldersch Landschap. De verwachting is dat deze zomer en najaar de eerste uitvoeringscontracten gesloten worden. Ook worden ondernemerstafels georganiseerd met bedrijven in de KAN-regio

Het Binnenveld kende een moeizame start, maar staat inmiddels in de startblokken. De Stichting Beschermers van Amstelland zijn in hun gebied goed op weg. Een bewonderenswaardig aantal donateurs is op de been gebracht, er is een uitvoeringsplan opgesteld en de provincie Noord-Holland, die als enige provincie nog niet de benodigde co-financiering heeft toegezegd, wordt actief benaderd financieel bij te dragen. Om de vereiste private financiering rond te krijgen en het gebied bekender te maken bij stedelingen wordt door gerenommeerde documentairemakers een film gemaakt over dit gebied. Ook is het initiatief genomen en door VNC ondersteund om de unieke Polder de Ronde Hoep op de UNESCO-lijst te krijgen.

Zomeractie 2010

Dankzij uw royale giften aan de afgelopen Kerstactie kon de Landschapswacht van de VNC in 2010 haar werkzaamheden voortzetten. Zo zijn in de eerste helft van dit jaar weer vele vervallen landschapselementen opgespoord, en zijn restauratieprojecten in gang gezet. Omdat landschapselementen lastig met het openbaar vervoer te bereiken zijn, is het gebruik van een auto hierbij onontbeerlijk.

Op dit moment is een van onze auto's dringend aan vervanging toe. Over enkele dagen valt de Zomeractie bij u in de bus. Daarin vragen we u om een extra gift, zodat we een andere (tweedehands) auto kunnen aanschaffen.

Het werk van de VNC wordt mede mogelijk gemaakt dankzij de jaarlijkse bijdrage van de Nationale Postcode Loterij.

Het Informatiecentrum heeft uw hulp nodig!

Het Informatiecentrum is iedere woensdag en zondag geopend van 10.00 uur tot 17.00, en is naarstig op zoek naar nieuwe enthousiaste vrijwilligers, die zich willen inzetten voor ons Informatiecentrum.

Als gastheer/gastvrouw ontvang je bezoekers, maakt ze wegwijs, en beantwoord je hun vragen. Het ontvangen van al die verschillende bezoekersgroepen - van kinderfeestjes en scholen tot gezinnen of wandelgroepen - maakt het leuk en afwisselend vrijwilligerswerk.

Interesse? Neem dan snel contact op met de VNC, (024) 68 422 94, of info@nederlandscultuurlandschap.nl.

Als lid van de VNC ontvangt u vier maal per jaar de 'landschappelijk', maar u kunt ons kwartaalblad ook digitaal ontvangen. Stuur hiervoor een mailtje naar evangelderen@nederlandscultuurlandschap.nl.

Help de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap en werf een nieuw lid!

Om ons werk nog beter te doen, zijn nieuwe leden nodig. U kunt ons daarbij helpen! Eenvoudig, door in uw eigen omgeving leden voor ons te zoeken. Om het werven te vergemakkelijken kunt u potentiële leden een speciaal aanbod doen: als ze lid worden voor minimaal 30 euro per jaar, ontvangen ze het boek *Nederland weer mooi als welkomstgeschenk*. Natuurlijk worden ook uw inspanningen beloond: indien u drie of meer leden werft, ontvangt u het boek *Lekker Landschap*; een beschrijving van vele lekkere eetbare planten, bloemen, bessen, noten en paddenstoelen, met verrukkelijke recepten die de lezer ertoe uitnodigen de deur uit te gaan, op zoek naar al dat lekkers in ons landschap.

Mijn eigen gegevens zijn:

naam

adres

pc + plaats

telefoon

e-mail

De gegevens van het nieuwe lid zijn:

Het nieuwe lid betaalt de contributie met de acceptgiro die samen met het welkomstgeschenk wordt verstuurd. U kunt bovenstaande gegevens invullen, uitknippen en in een envelop sturen naar Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, Antwoordnummer 2501, 6573 ZX Beek-Ubbergen (postzegel mag, maar hoeft niet).

Colofon: © juli 2010 Vereniging Nederlands Cultuurlandschap *redactie* Jaap Dirkmaat, Valentijn te Plate *correctie* Jacquélien Gröniger *coördinatie* Valentijn te Plate *ontwerp* bhgo, Arnhem *foto's* Valentijn te Plate, tenzij anders vermeld *druk* Drukkerij De Kleijn Wijchen bv; ISSN 1871-3963 | **Openingstijden Informatiecentrum: elke woensdag en elke zondag van 10.00 - 17.00 uur, uitgezonderd feestdagen.** Rijksstraatweg 174 | 6573 dg Beek-Ubbergen | t (024) 684 22 94 | info@nederlandscultuurlandschap.nl | www.nederlandscultuurlandschap.nl